



24 آگست 2018

داکتر سید عبدالله کاظم

مجموعه ارشادات و بیانات شاه امان الله غازی

حین لویه جرگه 1303

به مناسبت نود و نهمین سالگرد استقلال کشور
(قسمت هشتم)

نظریات و مشاورت لویه جرگه در مسایل داخلی

روز چهارشنبه اول اسد

اعلیحضرت مجلس لویه جرگه را بساعت صبح با این بیانیه شروع کردند و فرمودند: «بنام خداوند خود این مجلس عالی را آغاز میکنم. پریروز مبحث ما و شما در آن مواد و قواعد نظامیه که متعلق بامور شرعیه است، بود بر بعضی مسائل ضعیفه که از عدم احتیاط علمای تمیز که بحضور همه تان حاضر نشستند، ترتیب یافته بود، گفت و شنید ما و شما تقریباً تمام شده علماء کاملاً از خیالات این خادم اسلام دانسته شدید که مقصد بجز از پیروی شریعت نبوی و تقویت دین ندارم و خوب فهمیدید که این مسائل را علماء تمیز از روایات فقهیه و مسائل مختلف فیه شرعیه داخل نظامات دولتی کرده اند. من نیز از این حقایق سرائی و دلسوزی شما علمای اعلام و فضلالی کرام اظهار سرور و تشکر میکنم. از شما آرزومندم همچنان در تعذیربالمال و تألیف فتاوی امانیه اظهار آرای خود ها را نموده اید، برین هم در نظامات دولتی تدقیق را بخرچ داده در مسائل اصولی و مواد اساسی آن اگر اصلاحات و تعدیلاتی باشد، آنرا نیز بیان نمائید. در مسائل فروع و جزویات بخیال عاجزانه ام اگر بخواهید که آنرا سراپا ملاحظ کنید البته برای کم از کم پنجسال دیگر بکار است. برای آن لازم است که شما علمای اعلام لویه جرگه از روی دیانت بکمال دقت چند نفر عالمای جید و دانسته و فهمیده را که بنتمام صفات و کمالات محلی و فقهیه آراسته باشند، از میان خود منتخب و معین نمائید، تا در محکمه عالی تمیز مقرر شده وجه معاش خود را از دولت بگیرند و در تدقیق و تطبیق تمام فروع نظامیه بذل مساعی ورزند و متعاقباً بتألیف و ترتیب فتاوی امانیه بزبان فارسی و عربی و افغانی چنانچه گفتید و آرزو نمودید، صرف مقدرت ورزند. در مسئله تعذیربالمال تشکر میکنم که نظریه اصلی خودم با نظریه شما موافق است، زیرا در تعذیربالمال تکیه به ثروت و پول میشود و ارباب ثروت بواسط استعدادیکه دارند، از ارتکاب جرائم باز نمانده تکیه به سرمایه خود مینمایند. از تعذیربالمال مساوات حقیقی و سد باب جرائم که منشاء اصلی تعذیرات است، بطرز مطلوب حاصل نمیشود. خودم از ابتداء بر خلاف تعذیربالمال هستم. چنانچه در یکی از مواد نظامنامه نکاح و عروسی برین مطلب تصریح موجود است که شما آنرا قبلاً خواندید و شنیدید، فاما چون علمای حاضر تمیز که حاضر نشستند، تعذیرات بالمال را جائز شمرده اند، در نظامات داخل شد. اکنون که شما جرائم مالی را از روایات ضعیفه و مسائل مرجوحه بیان داشته میگوئید که از روی مسائل قویه تعذیربالمال نباشد و تمام تعذیرات بالبدن مقرر گردد و احیاناً اگر در بعض مواقع اولوالامر تعذیر بالمال را تصمیم نماید، پس بایستی که آن مال بعد از زمانی و سپس بمجرم داده شود، خوب است ما در آئیه تعذیربالمال را عموماً موقوف قرار داده صرف

د پانو شمیره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لېکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولۍ

در بعض مسائل جزوی (مثلاً گادی بی چراغ نباشد، درین راه عبور منع است، و امثال این دیگر اصلاحات و قیودات بلدیه) اگر مجبوراً بر احدی حکم باعطای جرم صادر شود، البته که آن پول مأخوذه جریمه بعد از زمانی مسترد میشود. و در دیگر مسائل اساسی و اصولی نظامنامه که مثل تعذیر بالمال باشد، نیز مخصوصاً شما علماء، توجه مخصوصه خود ها را در مجلس خصوصی خویش مانند دیروز و دیشب بر گمارید و در آخر نتایج مطالعه و خلاصه نظریه خود ها را اظهار دارید، تا بر طبق آن رفتار شود. سر از امروز محض بدینواسطه که ایام لویه جرگه قریب به اختتام است و اکثر ازین مهمانها عزیز ما بمملکت و خانه و مسکن خویش علاقمندی مزید داشته آرزوی رفتن را بعد از تکمیل میعاد لویه جرگه بوطن مالوف خود ها داشته خواهند بود، در دیگر مسائل عمومی و امورات سیاسی که بملت متعلق است، مذاکرات لویه جرگه آغاز میشود. (مانند مالیه مواشی، نفوس، مالیه و غیره). درین مذاکرات مخصوصاً از وکلاء محترم زیاده تر توجه و تعمق را خواستارم تا تمام مذاکرات ما بر طبق امید و آرزو و خواهش ملت و دولت و مملکت تصفیه و فیصله گردد و الا اگر همچین که تا امروز و کلاء محترم لویه جرگه زیاده تر کار از شنیدن مباحث گرفته، مداخله بسیار در مذاکره و مباحثه لازم در مواد قانونیه چنانچه لازم بود مانند علماء محترم فرمودند، معلوم است که حق وکالت را ادا ننموده اند و بر طبق امیدواری و آمال و امانی عموم ملت افغانی که شما را وکیل و کفیل مهمات خود قرار داده اند، کاری ننموده اید.»

از بیانیه مختصر فوق میتوان به عمق معلومات و شرح و بسط موضوعات و قوت استدلال و نیز تفاهم اعلیحضرت با نظر وکلای لویه جرگه پی برد و این بذات خود نشانه ای از دانش و ادراک قوی آن پادشاه غازی را نشان میدهد که با چه سلاست و صلابت به مطالب مغلق و پیچیده شرعی و اداری ابراز نظر می فرمودند که در تاریخ کشور همچو شخصیتی کمتر دیده شده است.

اعلیحضرت (حین بحث بر نظامنامه مالیه مواشی و افزایش آن بدون تفکیک صغیر و کبیر مواشی که اعضای لویه جرگه این تغییر را نمی خواستند) فرمودند: «انصاف یک چیز خوب است. شما خود منصف شوید نظر بتکالیفی که بیشتر از صدور این نظامنامه بر مالداران افغانستان بود و رقم رقم محصول و خرج و باج از شما بنام بروت چربی آغا و سر چربی بی بی، چکانه سرکانه، سر گله گی، سر رمه گی، تکت زکوة، شاهی گی، باج سیخ، علف چر، طرُق و خرید جوال، گلیم، جُل، نوار پشم، توبره و امثال آن گرفته میشد، اکنون که آنهمه تکالیف از همه شما بر داشته شده، فقط جهت آنکه در میان شما و مُصدق گفت و شنید در صغیر و کبیر مواشی بوقوع نیفتد و تکالیفی از این رهگذر عائد نگردد و هم ضروری بود که در عوائد بیت المال که تماماً برای خدمت شما و همین مملکت صرف میشود و نقصی وارد نشود، امتیاز صغیر و کبیر مواشی رفع گردیده است.»

اعلیحضرت در ادامه فرمودند: «از سیاق کلام اکثری از شما چنان مفهوم میشود که محصول مال مواشی و زکوة و گمرک را بمنافع شخصی من میدهید و یا من آنرا در معاملات شخصی خود بمصرف میرسانم، کلا و حاشا هر چه که شما بحکومت میدهید خود بهر اسم و رسمی که میپزدازید، تماماً برای رفاه خود تان بصورت نگهداشت عسکر و تشکیل محاکم و ساختن معابر و تمدید تلفون و تلگراف و کشیدن انهار و معارف و امثال آن که تذکرش بطولت میکشد، بصرف رسانیده میشود. یک حبه و یک دینار آنرا اعلیحضرت بمنافع ذاتی خود بصرف رسانیده است و نخواهد رسانید. اینکه تمام مامورین و وزراء حاضرند و درین مورد معلومات دارند و مزید برین خداوند گواه است (و کفی بالله شهیدا) که

من در زمام داری و فرمان فرمائی شما ملت یک نفس بااستراحت نکشیده ام و دمی بفرغت نه نشسته ام. حبه و دیناری را از بیت المال بجز در راه ترقیات و تعالیات تان بمصرف شخصی خویش نرسانیده ام و بهمه شما معلوم است که بسیار عوائد حکومت را بانواع انواع و اقسام اقسام از شما ملت گرفته میشد، کاملاً موقوف کردم و تنها همان تکالیفی را که شریعت بر عالم اسلامیت مقرر داشته است، واگذاردم. ازین رو بسیار خساره به ثروت دولت وارد آمده اگر حالا باز برطبق مطالبات نا قابل قبول تان حکومت گوش بگذارد، پس لطفاً بفرمائید که تنخواه عسکر و مامورین و لوازمات و ضروریات مملکت تان از کجا پرداخته خواهد شد؟»

اعلیحضرت (در مورد تسهیلات و معافیت مالیه مواشی برای هموطنان سرحدی در نظر گرفته شده بود) **فرمودند:** «این مراعاتی را که حکومت تان موقتاً با بعضی برادران سرحدی تان در اعطای محصول و مواشی نموده است، محض بغرض همدردی و فدا کاری آنهاست که بر طبق مقررات اسلامیت خود با حکومت متبوعه خویش در موقع جهاد از حمل و نقل قوای عسکری و غله رسانی و بردن جبه خانه و دیگر خدمات دولت با حکومت معاونت نموده اند، البته بعد از گذشتن آن میعاد مقرر باز همان مساواتی را که حکومت تان در نظر دارد، جاری داشته از تمام سکنه افغانستان و سمت مشرقی و جنوبی یکسان محصول خواهد گرفت.»

اعلیحضرت (در مورد وقت تادیه مالیه مواشی را که وسط موعد زایمان مواشی در نظامنامه تعیین شده بود) **توضیح نمود فرمودند:** «البته وقت زای مواشی منطقه های سرد سیر ماه ثور و سرطان است. لکن در محلات گرم سیر مواشی تقریباً در اواخر حمل خاتمه می یابد، لهذا میعادیکه در نظامنامه گذارده شده ، بحد وسط و بملاحظه هر دو محل مقرر شده است.»

سید جلال الدین قطغنی - یکی از وکلاء معروض داشت: اینکه اعلیحضرت محصول مال مواشی را حین شمار اراده میفرمایند، ابدأ رعیت اعطای محصول را در آن وقت که موقع افلاس و بی برگی است و مالداران بانواع پریشانی و سر گردانی گرفتار میباشند و سر از نو تکالیف یخ و برف و سرمای زمستان برآمده میباشند، ندارند. البته وقت تحصیل و پرداخت محصول همین ماه قوس است که مالدار از فروختن مواشی خویش صاحب ثروت مییابد و هم درین مفکوره همایونی در سال اول میبایست که مالدار دو محصول را تحویل کند یکی در ماه قوس و دیگری را در آخر حوت که بالکل خارج از مقدر ما عاجزان است.»

اعلیحضرت به جواب موصوف فرمودند: «این هر دو عذر شما را بدلیل جواب میگویم و شما را میدانم که اعطای محصول در آنوقت موجب فائده شما است. اینکه توهم نمودید که در مرتبه اول در یکسال دو محصول از ما گرفته میشود، نی! ما دفعهٔ اخذ محصول را از یک موسم بدیگر موسم تحویل نمی دهیم. طوریکه تنخواه مامورین دولتی و عسکری را سابق برین پیش از خدمت میگرفتند و حال بعد از خدمت برایشان داده میشود، تدریجاً از ششماه به پنج ماه و از پنج بچهار و از چهار بسه ماه و از دو ماه به یکماه در آخر حوت میستانیم، درین صورت معلوم است که پول دولت تا شش سال یک یک ماه اضافه تر از موعد تحویل سال گذشته آن بنزد تان میماند و هم از تکالیف دیگر نجات می یابید.»

اعلیحضرت (در مورد اینکه گفته می شد که مردم از پوست و شیر و روغن و غیره حاصلات مواشی خود استفاده نمیکنند و آنرا شرم میدانند) **فرمودند:** «بسیار متأسفم که اکثری از ملت افغانستان در عیاشی و اسراف پیشگی درجهٔ اول را احراز داشته اند. اگر یکمرد روزانه صد روپیه آمدنی داشته باشد، بشب حتماً همان صد روپیه را خرج می کند و برای زندگانی آتیه خود هیچ ذخیره نکرده بدیگر روز گرسنه

میخواهد. بسیار دیده ام که چندی یکنفر بر سمند ناز سوار بوده نارنج پلو نوش جان میکند و درجه اول عیاشی و اسراف را حائز شده از معیشت آتیه خود هیچ نمی سنجد، بعد از چندی بر خاک مذلت افتاده بمسکنت و غربت میسازد. آقا "نه با آن شوری شور و نه به این بی نمکی"، نباید آنطور عیاشی و بی پروائی را پیشه کرد و نه بدین اندازه تکلیف و مشقت را متحمل باید شد. وقتیکه شما ده روپیه را حاصل نمودید، لطفاً یکروپیه آنرا بمخارج ضروریه خود بخرج رسانیده ما بقی آنرا برای روز ما بعد نگهداشته از گرم و سرد زمانه بیندیشید. اینکه میگوئید که ما مردم از پوست و شیر و روغن و غیره حاصلات مواشی خود استفاده نمیکنیم و این منفعت گرفتن را از مواشی خویش فیما بین خود عیب می پنداریم، این مسئله بیشتر موجب تأسف و حسرت است. امروز بیگانه ها و ملل متمدنه دنیا کوچه بکوچه بازار ببازار و ده بده موتر های بزرگ لاری را گرفته شباروزی به تجسس استخوان و شاخ و پشم و ملبوسات کهنه و ژولیده میگردند و آنها را جمع آوری داشته، بلکه اکثریه خریداری نموده میروند و از آن استفاده کرده اشیاء ساخته شده آنرا بالای شما میفروشند و شما میگوئید که از پشم و شیر و پوست مواشی خود که شرعاً و عادتاً و اصطلاحاً جائز است، فائده گرفتن را عیب می پنداریم.»

(ادامه دارد)

د پانو شمیره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ